

також з використанням тих чи інших ганебних моментів біографії або навіть шляхом штучного створення «компрометуючих матеріалів».

Групові злочини неповнолітніх часто обумовлюються їх прагненням до спілкування, невпевненістю, а в ряді випадків і нездатністю скоїти злочини поодиноці [8, с. 32].

При скоєнні злочинних акцій групою розширюються можливості кримінальної діяльності, полегшується виконання самих злочинних дій і приховування слідів злочину.

Причини і умови організованої злочинності не своєрідна надбудова над суспільними відносинами, яку можна ізолювати і відсікти в найкоротші терміни, а певний аспект самої цієї системи або побічні, але досить стійкі наслідки її функціонування.

Створюються молодіжні територіальні угруповання і банди, які слугують початковим етапом залучення до організованої злочинності.

Вибіркове вивчення молодіжних угруповань негативної спрямованості показало, що від 1/3 до 1/2 дорослих, які входять в керівне ядро цих угруповань, як правило, у віці 18-24 років, одночасно входили в «дорослі» організовані злочинні структури і виконували їх завдання, використовуючи силу і засоби своїх молодіжних угруповань [7, с. 35].

Таким чином до процесів і явищ, що призводять до посилення організованої злочинності можна віднести:

- зрощення ватажків і активних учасників організованих злочинних формувань з представниками законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, бізнесу, комерції, засобів масової інформації та культури;

- нездатність держави захистити ряд основних конституційних прав і інтересів громадян і суспільства;

- культивування ідей ринку і приватної власності без належного правового забезпечення, невиправдане затягування прийняття основоположних, законів, що забезпечують нормальний перехід до ринку, в першу чергу по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією;

- лобювання інтересів окремих груп відповідальними посадовими особами в вузькокорисливих цілях.

Список використаних джерел

1. Гула Л.Ф. Дослідження проблеми виникнення організованих злочинних груп: історико-правовий аспект. // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. 2016. С. 447 – 452.
2. Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) : монография. Харьков, 2003. 512 с.
3. Кузнецова Н.Ф. Криминология : учебник / под ред. Б.В. Коробейникова, Н.Ф. Кузнецовой, Г.М. Миньковского. М., 1988. 384 с.
4. Закалюк А. П. Теоретичні засади та історія української криминологічної науки // Курс сучасної української криминології: теорія і практика: У 3 кн. / Закалюк А. П. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. 424 с.
5. Кудрявцев В.Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования : учеб. пособие. М., 1998. 216 с.
6. Царегородцев А.М. Предупреждение групповых преступлений органами внутренних дел : науч. пособие. Омск, 1986. 68 с.
7. Причини виникнення правопорушень / Природа правомірної поведінки // Українська електронна бібліотека. URL:<http://libr.org.ua/book/202/3211.html>
8. Гнітій А.О. Сучасний стан злочинності неповнолітніх в Україні // Злочинність як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні. 2016. Том 2. С. 31-36.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СПІР У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА СУДОВИЙ ПОРЯДОК ЙОГО ВИРІШЕННЯ

Голубицький С.Г., старший викладач кафедри адміністративного, фінансового і банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом

Golubitsky S. ADMINISTRATIVE-LEGAL DISPUTE IN THE FIELD OF FUNCTIONING OF THE STOCK MARKET IN UKRAINE: THE CONCEPT AND JUDICIAL PROCEDURE FOR ITS SOLUTION

***Анотація.** У статті подано авторське визначення поняття адміністративно-правовий спір у сфері функціонування фондового ринку України, здійснений аналіз відповідного понятійного апарату, що здебільшого міститься у Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» в редакції від 23 лютого 2006 р., а також в тексті Указу Президента України від 23 листопада 2011 р., яким введено в дію Положення «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку». На основі названих нормативно-правових актів здійснюється правове регулювання обігу цінних паперів та фондового ринку України. Позаяк, вирішення адміністративно-правових спорів, у тому числі й у сфері функціонування фондового ринку, здійснюється адміністративними судами України, продемонстровано найбільш характерні та значущі, для досліджуваної тематики, судові справи.*

***Ключові слова:** адміністративно-правовий спір, фондовий ринок, цінні папери, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, підстави адміністративно-правового спору, юридичний факт, адміністративний суд.*

***Abstract.** The author's definition of the concept of an administrative-legal dispute in the field of functioning of the stock market of Ukraine is presented in the article, an analysis of the relevant conceptual apparatus is carried out, which is mainly contained in the Law of Ukraine «On Securities and the Stock Market» as amended on February 23, 2006, as well as in the text The Decree of the President of Ukraine dated November 23, 2011, which introduced the Regulation «On the National Commission on Securities and Stock Market». On the basis of the mentioned normative legal acts the legal regulation of circulation of securities and the stock market of Ukraine is carried out. Since the resolution of administrative disputes, including in the field of the functioning of the stock market, is carried out by the administrative courts of Ukraine, the most characteristic and significant for the subject matter, court cases demonstrated.*

***Key words:** administrative legal dispute, stock market, securities, National Commission on Securities and Stock Market, grounds of administrative-legal dispute, legal fact, administrative court.*

Постановка проблеми. Після проголошення незалежності України у 1991 р., її переходу на рейки ринкових відносин, почали відновлюватися ті інститути, які у минулому були становим хребтом фінансової стабільності держави. Йдеться, насамперед, про ринок цінних паперів, який набрав високих темпів розвитку в Російській імперії у кінці XIX ст., і фактично згорнув свою діяльність в умовах планової соціалістичної економіки радянського періоду. З його відродженням на порядок денний постали проблеми вирішення спорів між суб'єктами цієї сфери суспільних відносин. Способи їх розв'язання адміністративними судами України мають бути узагальнені, а результати оприлюднені для широкого наукового та читацького загалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою розвідки є праці широкого кола дослідників, роботи яких присвячені теоретичним та практичним питанням розвитку адміністративної юстиції в Україні. Над цими проблемами плідно працюють такі вітчизняні адміністративісти як В. Бевзенко, А. Берлач, І. Гриценко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, С. Мосьондз, О. Пасенюк та інші.

Метою публікації є виявлення підстав адміністративно-правових спорів у сфері функціонування фондового ринку України та узагальнення практики їх судового вирішення. Крім того, нами вперше в науковій літературі запропоноване визначення поняття «адміністративно-правовий спір у сфері функціонування фондового ринку».

Виклад матеріалу. У контексті обраної теми постає питання про те, який інститут є суб'єктом владних повноважень, що виконує управлінські функції у сфері функціонування фондового ринку України? Часткову відповідь на це дає Указ Президента України Л. Кучми від 12 червня 1995 р. «Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку», відповідно до якого зазначалося, що вона створюється з метою комплексного правового врегулювання відносин, що виникають на ринку цінних паперів, забезпечення захисту інтересів громадян України та держави, запобігання зловживанням та порушенням у цій сфері та відповідно до пункту 7-4 статті 114-5 Конституції УРСР. Тим самим Указом було затверджене Положення «Про Державну комісію з цінних паперів

та фондового ринку». Відповідно до ст. 1 Положення визначено, що Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку є центральним органом державної виконавчої влади, який забезпечує реалізацію єдиної державної політики щодо цінних паперів і функціонування фондового ринку в Україні та координації діяльності міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади у цій сфері [1].

14 лютого 1997 р., у зв'язку з необхідністю подальшого реформування ринку цінних паперів та з причин надання Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку статусу державного органу, з'явилося нове Положення про Державну комісію, відповідно до якого встановлено його підпорядкування Президенту України з одного боку та підзвітність Верховній Раді України з другого [2].

З 7 жовтня 2010 по 7 липня 2011 рр., у період проведення так званої «політичної реформи», Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку підпорядковувалася Президенту України, а була підзвітною Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України.

З прийняттям Указу Президента України від 23 листопада 2011 р. введено в дію нове Положення «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку», яким уточнено, що Національна комісія (далі, НКЦПФР) є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України, підзвітним Верховній Раді України. Відповідно до ст. 9 НКЦПФР діє у складі голови комісії і шести її членів. Саме це Положення є чинним в Україні до сьогоднішнього дня [3].

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» в редакції 23 лютого 2006 р. визначає коло осіб, які можуть вступати в правовідносини з приводу функціонування фондового ринку. Відповідно до ст. 2.2 Закону, учасниками фондового ринку є емітенти (у тому числі іноземні) або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегулювальні організації професійних учасників фондового ринку [4].

З другого боку, законодавець взяв на себе зобов'язання визначити органи публічної адміністрації, уповноважені на ухвалення та реалізацію нормативно-правових приписів. Такими, відповідно до існуючих в Україні законодавчих та інших підзаконних актів, визначена держава, яка від свого імені видає нормативні документи та визначає правові засади здійснення державного регулювання ринку цінних паперів і контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних. На ринку цінних паперів її представляють такі органи публічної адміністрації як Комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство фінансів України, Національний банк України, Міністерство економіки України, Фонд державного майна, Антимонопольний комітет, а також місцеві органи влади [5, с. 231]. Згідно з частиною першою ст. 48 на НКЦПФР покладено обов'язок державного регулювання ринку цінних паперів. Інші державні органи здійснюють контроль за діяльністю учасників ринку цінних паперів у межах своїх повноважень, визначених чинним законодавством.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 р., державне регулювання ринку цінних паперів здійснюється у такій формі як видача ліцензій на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів та забезпечення контролю за такою діяльністю. Ст. 35 Положення «Про національну комісію з цінних паперів та фондового ринку» від 23 листопада 2011 р. за №1063/2011 деталізує норму Закону, зазначаючи, що НКЦПФР у встановленому нею порядку видає, переоформлює, зупиняє дію або анулює ліцензії на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів та видає дублікати і копії таких ліцензій.

Ліцензії, відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», видаються на здійснення таких видів професійної діяльності на ринку цінних паперів як брокерська, дилерська діяльність, андеррайтинг, кліринг, діяльність з

організації торгівлі на фондовому ринку, депозитарна діяльність депозитарної установи, діяльність з управління іпотечним покриттям тощо (ст. 4 Професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню).

З аналізу названих статей національного законодавства, що регулює сферу функціонування ринку цінних паперів, випливає, що тільки учасник фондового ринку, який отримав ліцензію на провадження професійної діяльності є суб'єктом здійсненого правопорушення. Законодавчими і підзаконними актами не встановлено терміну видачі ліцензії після подачі усього комплексу документів на розгляд НКЦПФР. Тому, не отримання вчасно відповідної ліцензії з вини державного регулятора, може бути підставою для виникнення адміністративного спору у сфері функціонування фондового ринку України. Судово-адміністративна практика України, щоправда, поки що не має позовів з такою фабулою, як і відповідного досвіду вирішення подібних спорів.

Проте наявною є інша практика, яка стосується анулювання виданих НКЦПФР ліцензій. Так, 19 жовтня 2018 р. окружний адміністративний суд міста Києва розглянув у порядку письмового провадження адміністративну справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю Фондова компанія «Лівадія» до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про визнання протиправною та скасування постанови про позбавлення названого товариства ліцензії на зайняття відповідного виду діяльності.

Підставою адміністративно-правового спору став юридичний факт неправомірного, на думку позивача, анулювання НКЦПФР одразу двох ліцензій на зайняття господарською діяльністю, що суперечить конституційним нормам про заборону двічі притягати до юридичної відповідальності за одне й те ж саме порушення. Позивач мотивував свою правову позицію тим, що відповідач фактично застосував до нього дві санкції, анулювавши за одне порушення дві ліцензії [6].

З метою припинення правопорушень на ринку цінних паперів, НКЦПФР, відповідно до пункту 64 ст. 6 Указу Президента «Про національну комісію з цінних паперів та фондового ринку» від 23 листопада 2011 р., застосовує (до професійних учасників фондового ринку та емітентів; до посадових осіб професійних учасників фондового ринку та посадових осіб емітентів; до інших юридичних осіб, які не є професійними учасниками фондового ринку) й такий вид юридичної відповідальності як фінансові санкції у вигляді штрафу [3].

Відтак, іншим зразком адміністративно-правового спору став розгляд справи в апеляційному суді міста Києва 23 березня 2017 р., де його юридичною підставою стало незаконне, за версією позивача (Публічне акціонерне товариство «Фондова біржа «Перспектива»), накладення адміністративного штрафу у розмірі 5 тис. грн., відповідно до постанови НКЦПФР «Про накладення санкції за правопорушення на ринку цінних паперів» від 07 жовтня 2015 р. №370-ЦА-УП-ФБ, за подання не в повному обсязі інформації про структуру власності з визначенням всіх осіб, які мають істотну участь у ньому, кінцевих бенефіціарів [7].

Наступний приклад відноситься до факту легітимації сторін спору, що вказує на можливість бути суб'єктом спору. Відповідно до чинного законодавства, правами та обов'язками в адміністративному процесі володіють як громадяни України, так і іноземці та особи без громадянства. Словом, учасником адміністративного спору у сфері функціонування фондового ринку можуть бути особи, які володіють процесуальною правоздатністю та дієздатністю, а передумовою мають бути наявні факти про підвідомчість спору, відсутність у провадженні чи винесеного рішення між тими ж сторонами, про той самий предмет і ті самі підстави. Таким чином, факти легітимації визначають процесуальну правоздатність і дієздатність ініціатора спору, вказують на зв'язок між вимогами позивача та обов'язками відповідача.

До цієї групи віднесемо такі підстави адміністративного спору, з настанням яких суб'єкт має можливість стати учасником конкретного спору, наприклад, у випадках трудових спорів з НКЦПФР, де стороною виступають особи, права яких, на їхню думку,

порушені державним регулятором. Мова йде виключно про працівників або колишніх працівників НКЦПФ.

І, нарешті, останню групу юридичних фактів, що вважаються юридичною підставою правового спору у сфері функціонування фондового ринку України, є факти приводу до вимоги.

Факти приводу до вимоги є другорядними і, на думку дослідника Б. Карася, відіграють формальну роль у виникненні правового спору [8, с. 64].

До цієї групи варто віднести дії або бездіяльність чиновників, які, на думку позивача, порушують його права, свободи та законні інтереси. Між тим, юридичними фактами приводу до вимоги можуть слугувати й інші обставини, в тому числі прогалини в законодавстві чи правові колізії, існування яких зумовлено неузгодженістю підзаконних актів з питань діяльності учасників ринку цінних паперів, виданих НКЦПФР (наприклад, «Положення про функціонування фондових бірж»; «Положення про встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів та включення таких емітентів до списку емітентів, що мають ознаки фіктивності» тощо), з законодавчими актами, що регулюють сферу фондового ринку.

Висновки. Отже, з огляду на висловлене, а також, керуючись здобутками теорії адміністративного права і практикою діяльності адміністративних судів України, хочемо запропонувати авторське визначення поняття адміністративно-правового спору у сфері функціонування фондового ринку України, під яким розуміємо юридичну суперечку, що виникає у зв'язку з оскарженням фізичною або юридичною особою рішень, дій чи бездіяльності Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку як уповноваженого державою суб'єкта владних повноважень, його посадових чи службових осіб.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 12 червня 1995 р. «Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку».
search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U446_95.html (дата звернення: 04.04.2019).
2. Указ Президента України від 14 лютого 1997 р. «Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142/97>.
(дата звернення: 04.04.2019).
3. Указ Президента України від 23 листопада 2011 р. «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011>.
(дата звернення: 04.04.2019).
4. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 р. <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 29.04.2019).
5. Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 384 с.
6. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва у справі № 826/15827/16 щодо позову торговця цінними паперами ТОВ ФК «Лівадія» до НКЦПФР про визнання протиправною та скасування Постанови Комісії від 05 вересня 2016 року №508-ЦА-УП-Т. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79064699>.
(дата звернення: 01.05.2019).
7. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду у справі № 826/1142/16 щодо позову фондової біржі «Фондова біржа «Перспектива» до НКЦПФР про визнання протиправною та скасування Постанови (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/65492049>). (дата звернення: 01.05.2019).
8. Карась Б. О. Розгляд і вирішення адміністративними судами України спорів щодо соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Дис. на здоб. наук. ступ. канд. юр. наук за спец. 12.00.07. К., 2016. 244 с.